

Kötelező irodalom a XXI. században*

Berg Judit Rumini című könyvének feldolgozása projektmódszerrel

KUKK IBOLYA

kukkibolya@gmail.com

Debreceni Egyetem Arany János Gyakorló Általános Iskolája

*„Olvasónak nem születik az ember;
az olvasóvá válás nevelési folyamat eredménye...”*

Tóth Tibor

Kulcsszavak: irodalom, kötelező olvasmány, olvasástanítás, projektmódszer, szövegértés

Bevezetés

Szülők, tanítók, tanárok, a tágabb közvélemény vissza-visszatérő kérdése, hogy mi legyen a kötelező olvasmány az iskolában. A média, a számítógép, az internet alapvetően átforgalmazta az emberek és a gyerekek mindennapjaiban a könyvekhez, az olvasáshoz való viszonyt. Megváltoztak olvasási szokásaink is. A szépirodalom mellett az olvasnivalók óriási választéka kínálkozik. Mindeközben egyre több fiatal küzd olvasási, szövegértési nehézségekkel, melyek akadályozzák a tanulást és komoly hátrányt jelentenek az élet és a munka különböző területein.

Az olvasásnak számos olyan *funkciója* van, amelyet a mozgókép nem, vagy csak részben képes betölteni:

- az olvasási rutin megfelelő szintjének elérése, amely képessé teszi a felsőbb osztályokban az új tantárgyak tananyagának zökkenőmentes elsajátítását
- nyelvi kompetencia fejlesztése, mely megjelenik a gyermek választékos, szabatos nyelvhasználatában
- helyesírási készség fejlesztése; a helyes írásképpel való találkozás nagyon fontos a gyermek iskolai (később társadalmi) előmenetele szempontjából
- fejleszti a gondolkodást
- erkölcsi ítélőképességet befolyásolja
- szerepe van az esztétikai értékek felfedezésében

Összességében elmondható, hogy a gyermeki olvasás lehetséges funkciói közül a nyelvi funkciók azok, amelyeket a mozgókép egyáltalán nem, vagy csak igen kis mértékben váltathat ki. Kívánatos lenne tehát, hogy a gyermekek házi olvasmányainak a kiválasztása is e körülmény figyelembevételével történjék. A helyzet azonban az, hogy a különböző okta-

* Elhangzott a *Kihívások a társadalomban, válaszok az iskolákban. Vezetőtanítók- és tanárok VIII. országos módszertani konferenciáján* 2013. október 4–5., Szeged.

tási programok közel négy évtizede változatlanul ugyanazoknak a műveknek az elolvasását követelik meg a gyermekektől, mintha a hatvanas évek elejétől nem változott volna meg gyökeresen a világ.

Elméleti alapok

A házi olvasmányokat a szakma hagyományosan az olvasóvá nevelés és az irodalmi nevelés együttes eszközeként kezeli. A két cél közül a hangsúly mindig az irodalmi nevelésen, sőt az irodalomtörténeti és irodalomelméleti ismeretek elsajátíttatásán volt. Az alsó tagozatosok számára ajánlott házi olvasmányokra alapvetően jellemző, hogy nagy hangsúlyt kapnak benne a hazafias nevelés szempontjai és egyéb nevelési célok (pl.: a természet szeretetére való nevelés). A kötelező olvasmányok kiválasztásánál domináns a téma, ugyanakkor az egyéb tényezők (mennyiségi mutatók, nyelvi sajátosságok stb.) háttérbe szorulnak. A cselekmény sokszor másodlagossá válik a leíró részekkel szemben, vagy éppen túl szimbolikus, filozofikus jelentéssíkot tartalmaz az esemény, amelynek kibontására a gyermek önállóan képtelen.

A kötelező olvasmányok kiválasztásának szempontjai

Ha tanulóinknak legalább egy — a mainál azért nagyobb — részét olvasóvá akarjuk nevelni, nagyobb figyelmet kell szentelnünk a házi olvasmányok megválasztásának, s a választási kritériumok kijelölése során háttérbe kell szorítanunk az irodalmi nevelés szempontjait az olvasóvá nevelés javára. Kádárné (1997: 16–17), Benczik (19)

Az egyik legfontosabb szempont, hogy olyan művet válasszunk, amely *szórakozást* nyújt a gyermek számára. A nem körültekintően kiválasztott házi olvasmány okozta sikertelenség, negatív élmény hosszabb időre (esetleg örökre) elveheti a gyermek kedvét az olvasástól.

A gyermek fantáziája szerteágazó, időnként csapongó tud lenni, ugyanakkor fontos a gyerek számára, hogy a cselekmény felépítése lineáris, *áttekinthető* legyen, és biztos eligazodást nyújtson a történet megértéséhez.

Csodás hősökkel, történésekkel a gyermek a mesék keretein belül találkozhat, amelyek megszokott sémákat jelentenek számára. Az ettől eltérő félelmetes, szorongást okozó hősöket tartalmazó könyveket sok gyerek nem szívesen olvassa (pl. Alice Csodaországban).

Lehetőleg kerülni kell az olyan könyveket is, amelyek túl sok *metaforikus jelentésréteget* hordoznak, mert e rétegek értelmezésében a tanulók nagyon különböző szinteken állnak.

A könyvek kiválasztásánál kiemelkedő jelentősége van annak, hogy legyen benne *azonosulásra alkalmas hős* mind a fiúk, mind a lányok számára. A gyermek azonosulás nélkül nem képes beleélésre, beleélés nélkül viszont nincs műélmény, a műélmény nélküli olvasás pedig nem szórakozás, hanem egy iskolai kötelezettség teljesítése.

A könyvek *külső megjelenése* kiemelten fontos a gyerek számára, ezért keménykötésű könyvet adjunk a kezükbe, ezzel is fokozva az olvasás élményét.

Figyelem szükséges az *illusztrációk és a tipográfia* tekintetében is. A házi olvasmány legyen olvasmány, s nem képeskönyv, amelyben a szöveg alárendelt szerepbe kerül. Az olvasás sikere érdekében megkülönböztetett figyelmet kell fordítanunk a kiválasztott házi olvasmány szövegtipográfiájára is. Az olvasásnak az elmúlt egy-két évtizedben bekövetkezett jelentős visszaszorulása azt eredményezte, hogy még a 13–14 évesek olvasási teljesítményét is számottevően befolyásolja a betűméret. (Gósy 1997) A házi olvasmány

minimálisan kívánatos betűmérete a másodikosok esetében 14 pont, harmadikosoknál 13 pont, negyedikeseknél 12 pont.

A házi olvasmányoknál fontos, hogy ne kérjük számon a mű tartalmát, hanem az *élményeket* idéztessük fel velük.

Az olvasóvá nevelés szempontjai azt kívánják meg, hogy a lehető legkorábbi életkorban adjunk házi olvasmányt. Ez a legkorábbi lehetséges időpont a gyermekek többségének esetében a második osztály második féléve. A legkisebbek olvasmányainak a kiválasztásában fokozott figyelmet kell szentelnünk az olvasmányok mennyiségi, *nyelvi és szövegjellemzőinek*.

Tudatában kell lennünk annak, hogy a gyermekolvasó számára az irodalmi mű mindenekelőtt szöveggént, nyelvi anyagként jelenik meg. A mű tartalma csupán akkor tárul fel a számára, ha ezt a nyelvi anyagot megfejtette, dekódolta. Minél kisebb a gyermek, következképpen minél kevésbé gyakorlott olvasó, annál inkább így van ez. S gyakorta előfordul, hogy a gyermekolvasó már ezzel az első feladattal sem tud megbirkózni.

A házi olvasmányok mérhető nyelvi sajátosságai

Benczik Vilmos és csapata vizsgálta az egyes kötelező olvasmányok mérhető, számszerűsíthető és így egymással összemérhető nyelvi sajátosságait, amelyek feltételezésük szerint befolyásolhatják a sikeres olvasást. Vizsgálták az olvasmányok tagoltságának mértékét, a szókincs gazdagságát, valamint a különböző szövegtípusok arányait.

Móra Ferenc Kincskereső kisködmön című műve ma is az első kötelező olvasmány a legtöbb általános iskolában, általában a harmadik osztályban ezzel kezdenek a diákok. Ebben a könyvben átlagosan 11,5 szóból áll egy mondat, nagyobb az átlagos mondat-hossz, mint Stendhal Vörös és fekete című regényében (10,2 szó), nyelvezete pedig igen távol áll a mai 8-9 éves gyerekekétől, akik nem értik, és emiatt gyakran nem is szeretik ezt a könyvet.

Benczik és csapata vizsgálták azt is, hogy hány szavanként vannak tagoló írásjelek a műben. A mondaton belül az első pillantásra felfogható tagoltságot a központosási jelek adják. A két központosási jel közötti szövegrészt okvetlenül egy lendülettel kell elolvasni. A gazdag központosítás két okból is igen jelentős mértékben járul hozzá egy szöveg könnyű olvashatóságához: egyfelől csökkenti a feltétlenül egy lendülettel elolvasandó szöveg mennyiséget, másfelől több támpontot ad a szövegértelmezéshez elengedhetetlenül fontos helyes belső intonálásra. Elgondolkodtató, hogy a Kincskereső kisködmön esetében az érték ugyanúgy 3,8, mint a Vörös és feketében. Az olvasás nehézségi fokát befolyásolja az adott könyvben előforduló szövegtípusok aránya. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a legkönnyebben a tanulók a párbeszédes részeket olvassák. (A Kincskereső kisködmönben 22,2% ez az arány, míg pl. Lázár Ervin Négyszögletű Kerek Erdőjében 57%.)

Benczikék vizsgálták azt is, hogy mennyi időre van szüksége a gyerekeknek a házi olvasmányként kijelölt könyv elolvasásához. Az olvasás sebességét és egyáltalán, sikerességét lényegesen befolyásolhatják olyan körülmények is, amelyek számszerűleg nem megragadhatók: a könyv témája, a gyerek motiváltsága és egyéb hasonló tényezők, ugyanakkor nem árt tudni a gyakorló pedagógusnak sem, hogy mennyi idő alatt olvassák el a tanulók a kijelölt könyvet. Az olvasási időt a Zsolnai-féle teljesítménynorma alapján vizsgálták. Ez alapján egy 4. osztályos tanulónak 21 óra szükséges a Kincskereső kisködmön elolvasásához, ami napi félórás, rendszeres olvasás mellett is több mint 40 nap.

Kortárs szerzők

Az új NAT kiemelt célként jelöli meg az olvasóvá nevelést, az olvasási kedv felkeltését, ezt azonban nehezíti a kötelező művek listája. A hagyományos kötelező olvasmányok nyelvezete, bár igényesek, gyakran régiesek, mondatszerkezetük bonyolult, mely inkább elveszi, mintsem meghozza a kicsik kedvét az olvasáshoz. A NAT egyik pozitívuma, hogy minden korosztálynál javasol néhány kortárs művet elolvasásra, így jelenhetnek meg olyan szerzők, mint Berg Judit, Békés Pál vagy Lackfi János.

Berg Judit és munkássága

Az Év Gyermekkönyve-díjat az IBBY (International Board on Books for Young People, Gyermekkönyvek Nemzetközi Tanácsa) Magyar Szekciója ítéli oda az előző év legjobb, legsikeresebb új magyar gyerekkönyveinek, illetve azoknak, akik kiemelkedőt nyújtottak a gyerekeknek szóló irodalom, illusztráció, könyvkiadás valamely részterületén. A díj célja a magyar gyerekirodalom kiemelkedő alkotóinak elismerése és elismertetése.

A 2006-os évben megjelent gyermekkönyvek közül a zsűri Berg Judit Rumini című meseregényét találta a díjra méltónak. Növelte az író érdemét és sikerét, hogy alig akad kritikus, aki ne ezt a kötetet jósolta volna győztesnek. A Rumini című könyv szerepelt a „Tíz év ötven gyermekkönyve” akcióban is, amely a Gyermekkönyvszerzők és Illusztrátorok Egyesülete, valamint az Egyszervolt.hu és a Csodaceruza gyermekirodalmi folyóirat együttműködésében jött létre azzal a céllal, hogy felhívja a figyelmet az értéket hordozó, új magyar gyermekirodalomra. A listában a 2000–2009 között, magyar szerzők által létrehozott, első kiadásban megjelent szépirodalmi művek szerepeltek. A szakma ajánlásával a kötet a 4. helyezést érte el, az olvasóközönség ajánlásával pedig a Rumini a 10. helyre került. Az összesített „Abszolút lista” alapján a Rumini című könyv az 1. helyezett lett. E könyv esetében tehát elmondható, hogy a szakmai és a közönségsiker is egybeesik.

Berg Judit 27 kötetével az egyik legsikeresebb gyermekkönyvszerző, több sorozat (Rumini, Maszat, Cipelő cicák, Panka és Csiribí, Két kis dinó, Lengemesék) írója, József Attila-díjas. A Rumini-szériából több mint százezer példány kelt el, rajongói klubok tárgya, alsó tagozatban sok helyen házi olvasmány. Társasjáték készült belőle, a Rumini Ferritszigeten pedig telt házzal fut a Magyar Színházban.

Rumini, a kalandregény

Kalandregény, tengerészregény, egerregény. Ez mind a Rumini. A kalandvágó, inkább vakmerő, mint bátor egér, Rumini tengerre száll, hogy rászolgáljon kapitánya, Bojtos Benedek bizalmára. S bár nyughatatlan vére többször bajba sodorja, leleményessége és vakmerősége – s ha már ez sem, akkor egy kis varázslat – mindig kihúzza őt és a legénységet a csávából. Kincskeresés, kalóztámadás, harc a sárkánnyal, hogy csak néhányat soroljunk az izgalmas kalandok sorából. A könyvet csak elkezdni kell, utána minden megy magától... Ezzel a szövegfüllel ajánlja a Pagony Kiadó e könyvet kis olvasói számára.

A kortárs művekben az események és a szereplők árnyaltabbá és kérdőjelessé válnak. A történetekre jellemző, hogy a kaland, a cselekmény nagyobb hangsúlyt kap. A könyvekben a hősök hétköznapi szereplők, aminek következtében könnyebb a velük történő azonosulás.

E könyvnek van előzménye a magyar irodalomban, emlékezzünk csak Dékány András tengerészregényeire (Kalózok, bálnák, tengerek vagy a Csempészek, hősök, kikötők),

amelyek méltán voltak népszerűek néhány évtizede. Berg Judit nem embereket, hanem rágcslókat (egereket, patkányokat, peléket, ürgéket) szerepeltet könyvében, amely azt eredményezi, hogy a könyv nemcsak a fiúk számára lesz érdekes.

A kalandregény próbatételek sora elé állítja hőseit, miközben számos csodás elemet működtetve teszi varázslatossá az eseményt. Találkozhatunk némító kenőccsel, öregítő sziruppal, a minden zárat megnyitó vascsöppentővel, láthatatlanná tevő kalappal és egyéb misztikus elemekkel, amelyek rossz kezekben beláthatatlan károkat okoznak, ugyanakkor gyakran segítik át hőseinket nehéz helyzeteken. A hajó már Homérosz óta a kalandok, illetve az életút szimbóluma, melyet kiegészítenek a kalózokról, mitikus szörnyekről, kincses térképekről, lakatlan szigetről szóló csodás történetek. A pelevári bazár pedig a keleti mesék világát idézi meg, ahol a varázslat szintén nagy hangsúlyt kap.

A regényben a jó és a rossz küzdelme határozza meg a szereplők viszonyrendszerét. Próbatételeik során feltűnően gyakran jelenik meg a pénz és annak megszerzésére irányuló kalandok sora. Ebben a pénz által mozgatott világban kell a hősöknek helytállniuk, de a mese szabályai alapján a végén minden jóra fordul, és az árva, pénztelen kisegérből gazdag egér válik. A kalandok során legfontosabb dolog a közösségbetartozás, a barátság semmi mással nem pótolható érzése. A regényben a főhős egy nevelődési folyamaton megy át, azonban ez nem a jelleme fejlődését jelenti, hanem csak helyzetének megváltozását.

A projekt elemei

Amikor kiválasztottam ezt a művet, fontos volt számomra, hogy a regény magyar szerzőtől származzon, legyen irodalmi értéke, kellően motiváltak legyenek a gyerekek az elolvasásában, élményszerű legyen a regény feldolgozása és közös élményt nyújtson mindannyiunk számára. A könyvet kézbe véve nagyon megtetszettek Kálmán Anna rajzai is, melyek igen jól illenek a történethez. Az állatfigurák emberi ruházatban való megjelenítése eltávolít bennünket a rágcslók valóságos világától, ugyanakkor jól kiemeli a szereplők karakterét, egyéniségét. A fekete-fehér illusztrációk pedig nem vonják el a gyermek figyelmét a tartalomról, de lehetőséget adnak arra, hogy a gyerekek maguk lássák el színel az illusztrációt.

A feldolgozás során a projektmódszert alkalmaztam, annak számos pozitívuma miatt. Ezek:

- A tanulók kezdeményező, aktív szerephez jutnak
- Saját érdeklődésük vezeti őket, így a motiváció igen erős
- Fejleszti a kommunikációs és szociális képességeket, a kreativitást, az ismeretszerzési képességet, a problémamegoldó és analitikus gondolkodást, az önállóságot, a kooperációt, a tervezést, az alkalmazkodást, az időbeosztást, az információk megosztását
- Az ismeretek, jártasságok, szokások elsajátítását indirekt úton biztosítja
- Saját képességeiknek megfelelően tudnak a tanulók részt venni egy-egy probléma megoldásában
- Konkrét, hasznosítható, gyakorlati tudást nyújt
- Lehetőség nyílik újfajta tanár-diák kapcsolat kialakítására
- Örömteli, stresszmentes együttműködést biztosít
- Megvalósul az egymástól történő tanulás elve

A feldolgozás menete

ELŐKÉSZÍTÉS

Ebben a fázisban az egyik legnehezebb feladat a csoportok kialakítása volt. Végül én állítottam össze az 5 fős csapatokat olyan módon, hogy különböző képességű gyerekek kerültek egy csoportba, így a csapatok teljesítménye jobban összehasonlítható volt, és a jobb képességű gyerekek tudtak segíteni a gyengébbeknek. A másik szempont pedig a vegyes nemi összetétel volt annak érdekében, hogy a fiúk és a lányok együtt dolgozzanak. A tanulók lehetőséget kaptak arra, hogy egymással csapatot cseréljenek, és bár erre végül nem került sor, a gyerekek így is kooperatív módon tudtak dolgozni saját kijelölt csapataukban.

A csoportok kialakítása után következett a tényleges előkészítés, melynek legfőbb célja az érdeklődés felkeltése volt az adott téma iránt. Első feladatként a gyerekeknek Power Pointos bemutatót kellett készíteniük a leghíresebb kalózkokról, kalóznőkről, a kalózhajók felépítéséről, annak fegyverzetéről, illetve a kalózek jelképeiről. Segítséget nyújtott a bemutatók elkészítésében az informatikát tanító tanárnő is, ezáltal sikerült integrációt teremtenünk a tantárgyak között. A tanulók értékelték egymás munkáját tartalmi és formai szempontból és ennek alapján osztottuk ki a „kincseket”.

A következő lépésben hajónaplót készítettek a gyerekek azzal a céllal, hogy ebbe rögzítsük az elkészült munkákat. Csoportmunka keretében megtervezték a hajónapló borítóját és a csapatnevüknek megfelelően különböző jelképekkel látták el a fedőlapot. A napló első oldalára beírták a csatakiáltást és a csapattagok nevét, illetve választott kalózneveket.

Az újabb előkészítő feladat a kincsesláda tervezése volt, melybe a későbbiekben megszerzendő kincseket gyűjtötték. Az előkészítő feladatok alkalmasak voltak a motiváció megteremtésére, fantáziájuk, kreativitásuk fejlesztésére.

FELDOLGOZÁS

A feldolgozás során alkalmaztam a RAABE Kiadó tanítási segédanyagát, mely ehhez a regényhez készült. Ugyanakkor a feldolgozás során saját ötleteket is beépítettem, illetve én a fejezetenkénti feldolgozást választottam a helyszínenkénti elemzés helyett, mert ez jobban megfelelt az osztályom olvasási és szövegértelmezési képességeinek. Igyekeztem az egyes fejezetekben rejlő oktatási és nevelési feladatokat kiaknázni, illetve több olyan feladatot is beépítettem, amely társadalmi, gyakorlati ismeretet igényelt.

Howard Gardner, a Harvard Egyetem pedagógia- és pszichológiai professzora az emberi értelem természetét vizsgálva arra következtetésre jutott, hogy nem egy, hanem legalább nyolc különböző intelligencia létezik. Ezek a következők:

- a nyelvi-verbális
- a logikai-matematikai
- a képi-térbeli
- a testi-mozgásos
- a zenei
- a természeti-gyakorlati
- a társas (interperszonális)
- a személyes (intrapersonális, önismereti) intelligencia (Nolen 2003, Rettig 2005, Moran-Kornhaber-Gardner 2006, Armstrong 2009)

Különböző mértékben, de minden egészséges emberben adott mind a nyolc intelligencia. (Gardner 1999) Egy-egy tevékenység során egyszerre több intelligenciát alkalmazunk. Az intelligenciák szinte soha nem működnek elszigetelten, a mindennapi életben több intelligencia segítségével kell megoldanunk összetett feladatokat. Az egyes intelligenciák különböző típusú készségekkel, érdeklődési körrel, jellegzetes tevékenységgel írhatók le. A két agyfélteke különböző szerepet játszik a gondolkodásban. A bal félteke feladata a beszéd, az írás, az olvasás, a számolás, a logikai elemzés, valamint a sorba rendezés, a listakészítés, a részletezés és az adatok egymás utáni feldolgozása. A jobb féltekében működik viszont a képzelet, ez a félteke felel a képi-térbeli és a zenei gondolkodásért. Oktatásunkban háttérbe szorulnak a jobb agyfélteke működését igénylő tantárgyak, és a tanítás módszertana is elsősorban a bal félteke működésén alapszik. Pedig az eredményes gondolkodáshoz agyunk mindkét felére szükség van.

Ezért igyekeztem úgy választani feladatokat, hogy lehetőség szerint mind a nyolc intelligenciaterülethez válasszak feladatot, megteremtve ezáltal a kapcsolatot az agyféltekék között.

a) A nyelvi-verbális intelligencia fejlesztését szolgáló feladatok

- *történetmondás*

Fejezd be a történetet! Képzeld magad valamelyik szereplő helyébe! Mondd el szerepvállalással a történetet! Mit éreztél a szereplő helyében?

- *fogalmak értelmezése*

Pl. Mi a különbség a kocsma és a bár között? Találj ki nevet a bárnak! Készíts koktélt! Mondd el, milyen hozzávalói lehetnek a Hétágú Szigony koktélnak!

Pl. Milyen hasonlóságok és különbségek vannak a következő hangszerek között (dob, tamburin, kürt, trombita)?

Pl. Mit jelent a bazár kifejezés? Melyik szó jelentéséhez hasonlít leginkább (vásár, piac, bolt)? Miért?

Pl. Mit jelent a kazamata szó? Ki volt Ariadné? Mi kapcsolódik a nevéhez?

- *beszélő nevek vizsgálata*

Figyeld meg a következő neveket! Milyennek képzeld el a karakterüket a nevük alapján (pl. Savó, Kasza, Málé, Beretva apó, Dundi Bandi, Félszemű Morti stb.)? Milyen tulajdonságok illenek a szereplőkre? Alkossunk karakterterképet 1-1 hősről!

- *szerződés írása*

Hogyan, kik között jöhet létre szerződés? Mit jelentenek, kire vonatkoznak a következő kifejezések (szerződő felek, munkaadó, munkavállaló)? Figyeld meg a következő internetről letöltött szerződést! Pótold a hiányzó adatokat!

- *vers alkotása*

Képzeld magad a bazárba! Kínálj egy portékát a vevőknek! Írj egy verset az eladásra kínált termékről! Mutasd be!

A nyelvi-verbális intelligencia képessé tesz arra, hogy gondolatainkat szavakba öntsük, ismereteinket átadjuk, megmagyarázzuk.

b) A logikai-matematikai intelligencia fejlesztését szolgáló feladatok

- *bűnügyi helyszínelés*

A kapitány és legénysége visszatér az Orom-szigetre, hogy megkeressék Ruminit. Milyen nyomokat találnak a homokban? Melyikből mire lehet következtetni (lábnyom= patkányok jelenléte, almacsutka színe= többnapos, mert bebarnult)?

- *táblázat készítése*

Férgék pusztítják Batka-szigetén a fákat. Milyen tervet eszeltek ki Ruminiék a férgek ellen? Milyen előnyei és hátrányai lehetnek ezeknek? Foglald táblázatba a megoldási javaslatokat, valamint ezek előnyeit és hátrányait!

- *matematikai számítások*

„Ötszáz mérföldre vagyunk a legközelebbi kikötőtől” – mondja a kapitány. Ha 1 nemzetközi tengeri mérföld 1852 m, akkor hány km távolságra van a hajó a kikötőtől? Végezd el a számítást!

- *titkosírás*

A kincs helyét egy titkos térkép rejti. Készítsetek titkosírást, amely utal a kincs helyére, annak megszerzési módjára! Próbáljátok megfejteni egymás titkosírását!

A logikai-matematikai intelligenciánkat problémamegoldásra használjuk, segítségével megértjük az ok- okozati összefüggéseket és rendszert találunk a látszólag elszigetelt jelenségek között. Alkalmazásával megtanulunk következtetni, elvonatkoztatni és hatékonyan érvelni.

c) A képi-térbeli intelligenciát fejlesztő feladatok

- *térkép készítése*

Készítsd el Egerváros térképét! Adj nevet az utcáknak és a különböző közintézményeknek! Készíts útvonaltervet, hogyan jutsz el az iskolától a kikötőig!

- *plakát tervezése*

A fabatkák legfontosabb feladata a fák védelme. Készíts plakátot a fák megóvása érdekében! A plakát figyelemfelhívó, cselekvésre ösztönző legyen!

- *képregény*

Válaszd ki valamelyik kedvenc részedet! Bontsd 4 részre az eseménysort és rajzold meg képregény formájában! Beszéltesd a szereplőket! Jelöld, melyik mondat, melyik szereplőhöz tartozik!

- *hajónapló*

Ezek a feladatok elsősorban a belső képalkotást, a tervezést szolgálták. Különösen jól fejlesztették a gyerekek manuális készségét, a fantáziájukat, a képi látásmódot. Mivel képzőművészeti osztályom volt, így ezeket a feladatokat különösen élvezték a gyerekek.

d) A testi-mozgásos intelligenciát fejlesztő feladatok

- *szerepjáték*

A testi-mozgásos intelligencia segítségével mozdulataink urává válunk, testünket érzések és gondolatok kifejezésére vagy egy meghatározott cél elérésére használjuk. Úgy tapasztalom, hogy a gyerekek szívesen vesznek részt ebben a feladattípusban. Én elsősorban az önbizalom és a fantázia növelésében látom a jelentősé-

gét. Jelen esetben arra kértem a csapatokat, hogy válasszanak ki egy fejezetet a könyvből, készítsenek egy forgatókönyvet, amely tartalmazza a rendezői utasításokat, illetve építsenek be egy új szereplőt a történetbe. A gyerekek maguk között felosztották a szerepeket, megtanulták a dialógusokat, jelmez készítettek, különböző eszközöket használtak a megjelenítéshez és ezt rögzítettük videofelvétel formájában.

e) A zenei intelligenciát fejlesztő feladat

- *hősének*

Gondold végig Rumini hőstetteit! Énekeld meg a legérdekesebb kalandjait vagy az egész életét!

A zenei intelligencia a dallam és a harmónia észlelésének, valamint létrehozásának képessége. Ez az intelligencia magában foglalja a zenei elemek befogadását, élvezetét, emlékezetbe vésését. Szerencsére több gyerek is járt az osztályomból zeneiskolába, így ezt a feladatot is szívesen végezték a gyerekek.

f) A természeti-gyakorlati intelligenciát fejlesztő feladatok

- *bemutató*

A tanulók powerpointos bemutatókat készítettek a kalózok életéről, a híres kalózkokról, kalóznőkről, a kalózhajók felépítéséről és azok fejezeteiről.

- *recept írása*

A fabatkák szigetén nő a recefice fa, melynek gyógyító hatása világhírű. Milyen betegségek gyógyítására alkalmas a recefice fa kérge? Írj receptet! Utalj a használat módjára!

- *használati útmutató*

Az egerek egy „veszély” feliratú ládát szállítottak Pelevárba. Hogyan jelöljük a mérgező anyagokat? Mi a vegyszer? Hogyan kell használni? Milyen biztonsági előírásokat kell betartani használatuk során?

- *működési elvek*

A Sárkány-szoroson az egerek úgy jutnak át, hogy altatóvízzel teli hordókat lőnek ki. Rajzold le a kilövőszerkezetet! Nevezd meg a szerkezet részeit! Írd le a működésének elvét!

- *varázslatos tárgyak*

A pelevári bazárban árulják a látószelencét, melynek segítségével megtalálhatunk bárkit. Milyen hasonló, varázserejű tárgy lehetne még segítségünkre valaki megkeresésében? Találjatok ki ilyeneket! Mondjátok el a szerkezetek működésének elvét! Kínáljátok megvételre a tárgyakat hirdetés formájában!

g) A társas (interperszonális) intelligencia fejlesztését szolgáló feladatok

A társas intelligencia más emberek érzéseinek, hangulatának, szándékának a megértését jelenti. Magában foglalja a sikeres kommunikáció képességét és az együttműködés készségét.

- *ördög vagy angyal*
Rumini gyakran kerül döntési helyzetbe. Ilyenkor vagy az „ördög”, vagy az „angyal” befolyásolja a döntését. Segíts Rumininek, hogy helyesen dönthessen! Érvelj a helyes magatartás mellett!
- *javaslati tervek*
Rumini sokszor eszel ki csínyteteket, bár tudja, hogy a kapitány bármikor kirakhatja a hajóról. Ha Te lennél a főszereplő tanácsadója, mit javasolnál neki, hogyan viselkedjen?
- *interjú*
Készíts interjút olyan matrózokkal, akik már megjárták a Ragacs-tengert! Tegyél fel kérdéseket, hogy milyennek látták a tengert, milyen tengeri kalandjuk volt, kerültek-e veszélyes helyzetbe!
- *SMS írása*
Rumini egyedül marad az Orom-szigeten, miután elhajózik a Szélkirálynő. Ha lenne Rumininek telefonja, milyen SMS-t küldene legjobb barátjának, Balikónak? Írj rövid, szöveges üzenetet, amelyben tájékoztatod barátodat a helyzetedről! Kérj segítséget!
- *üzletkötés*
A bazárban több üzletkötés történik, melyben nagy szerepe van az alkudozásnak. Játsszunk el néhány üzletkötést!

h) A személyes (intrapersonális) intelligenciát fejlesztő feladatok

Ez az intelligencia magában foglalja az önkifejezést, az álmodozást, szemlélődést. Leggyakrabban a fogalmazásokban mutatkozik meg, ahol a gyerekek kiélhetik képzelőerejüket, fantáziájukat.

- *naplóírás*
Rumini felszökik az Aranyvadász fedézetére, majd a kalózek fogságába kerül. Mit írhatna a kiséger a naplójába?
- *múlt és jövő*
A főhős előéletéről nem tudunk csak annyit, hogy „...senki sem áll szóba egy magamfajta csavargóval!” Milyen lehetett Rumini múltja? Mi hiányozhatott az életéből? Képzeljétek el, mit mondana Rumini testvére, tanító nénije, iskolai szerelme, a postás és a boltos a gyermek Ruminiről? Eltelt 15 év. Hogyan alakulhatott a kiséger élete? Írd le, hogyan képzeld el a jövőjét Rumininek!
- *madártávlatból*
A regényből megismerhetjük az Orom-szigetet. Találjatok ki magatoknak ti is egy szigetet! Kik élnek ezen a szigeten? Mivel töltik napjaikat? Milyen állatok, növények találhatóak a szigeten? Milyen élelemkincs található ezen a helyen? Képzeljétek el, hogy vándormadarak vagytok és ezen a szigeten töltitek a telet! Meséljétek el a sziget történetét!

FELÜLVIZSGÁLAT

Ez a szakasz tartalmazza a produktumok bemutatását és értékelését a csoportok előtt, melyet folyamatosan végeztünk. Egy-egy fejezet elemzése után ellenőriztük a feladatla-

pok megoldását, felolvastuk a fogalmazásokat, értelmeztük a működési elveket, meghallgattuk a verseket, értékeltük a rajzos feladatokat. Az értékelést egyrészt úgy végeztük, hogy pl. a feladatlapok esetében – a helyes megoldások után – megfelelő számú kincset kaptak a csapatok. Másrészt titkosan értékelhették más csoportok munkáját 1–10 vagy 1–5 pontszámot adva. A pontszámokat átlagoltuk, majd felállítottuk a sorrendet, mely után a legjobb helyezést elért csapat kapta a legtöbb kincset. Ugyanakkor elsősorban az élményekre és az együttműködésre helyeztem a hangsúlyt, és nem szerettem volna a produktumokat „iskolaszagúan” értékelni. Gyakran éltünk a közös megbeszéléssel, ahol lehetőséget kaptak a csapatok, hogy elmondják az elkészült munkájuk értékeit, az esetleges hibákat, illetve értékeljék szóban is társaik munkáját.

Úgy gondolom, hogy nagyon sokféle készséget, képességet fejlesztett ez a projekt, és nagy izgalommal, örömmel végezték a gyerekek, a végtermékek pedig kimondottan sikerélményt szereztek minden diáknak.

A projekt közzététele

A projekt bemutatásra került előadás és kiállítás formájában iskolai keretek között.

Összegzés

A projekt megvalósulását nagyon eredményesnek tartottam. A tanulók, de a szülők is érdeklődéssel és lelkesedéssel figyelték a produktumok létrejöttét. A feladatok megoldása sok variációs lehetőséget biztosított a csapatok számára. A gyerekek jobban megjegyezték az ismereteket, hiszen ezek élményt jelentettek számukra, maguk is aktív részesei voltak a megoldásnak. Feladatvégzés közben bővült az ön- és emberismeretük, fejlődött intelligenciájuk, értelmi képességeik, gazdagodott érzelmviláguk, és megtapasztalták a közösségben, a közösségért végzett munka örömét. A gyerekek élvezték a csoportban való együttműködést, ahol kollektív munka keretében szerezhettek közös élményt.

Tapasztalatom szerint egy mai mű jobban befogadható a gyerekek számára nyelvezte, problémafelvetése miatt, ami nem jelenti azt, hogy el kellene felejteni a klasszikusokat.

Fontos, hogy gondos nyelvi és szövegelemzés alapján válasszuk ki a kortárs műveket, pl. Berg Judit Rumini című művét, háttérbe szorítva a direkt nevelési célokat, abszolút elsőbbséget adva annak, hogy a mű valóban szórakozást nyújtson a gyermeknek.

A gyermekkori élményszerű olvasás és az ennek nyomán kialakult készségek meghatározóak a későbbi életpályán. Az értő olvasás olyan alapkészség, amely nélkül sem a tanulásban, sem felnőttként, a munka világában nem lehet eredményes az ember.

IRODALOM

Benczik Vilmos é. n.: A médium és az üzenet.

[http://olvasas.opkm.hu/portal/felso_menusor/konyv_es_neveles/a_medium_es_az_uzenet – 2013. 06. 26.]

Benczik Vilmos é. n.: Házi olvasmányok és olvasóvá nevelés az általános iskola 2–6. osztályában

[<http://www.mek.iif.hu/porta/szint/tarsad/nyelvtud/hazi/hazi.htm> – 2013. 06. 26.]

Bertók T. László 2012: Nem az iPodtól kell félni az irodalmat

[<http://mno.hu/grund/nem-az-ipodtol-kell-felteni-az-irodalmat-1055934> – 2013.06.26.]

Gombos Péter – Tolnai Mária – Berg Judit 2009: *Rumini Tanítási segédanyag a 3–4. évfolyam számára*. Budapest: RAABE.

Gósy Mária 1997: A tipográfia hatása a gyerekek olvasásértésére. *Csengőszó*, 5. 6-8.

Kádárné Fülöp Judit 1997: Irodalmi kánon és magyar pesszimizmus. *Magyarantítás*, 5. 12-17.

Krezinger Szonja 2012: Kevés könyv szól az ifjúságnak

[<http://www.metropol.hu/kultura/cikk/855931> - 2013.06.26.]

Lovász Andrea é. n.: Felőtt gyermekirolalom

[http://olvasas.opkm.hu/portal/felso_menusor/konyv_es_neveles/felott_gyermekirolalom - 2013.06.26.]

Reading lists in the 21st century.

Adaptation of the book Rumini by Judit Berg with cooperative techniques

The main aim of Common Core Curriculum is to educate pupils for readers, which can not be solved just by the traditional required reading list. The language of these readings is often archaic, the structures are complicated. These kind of things leads to the conclusion that young pupils do not feel desire for reading.

In contemporary works events and characters are more tinged. In the stories there are more adventures and the plots are more pronounced, than in required readings. Pupils can identify themselves with these heroes easily, because they are average. In my course I presented *Rumini*, the book, written by Judit Berg in a special way. I wrote up this story using a kind of cooperative technique. I tried to take a crack at reading true life, and I improved my pupils' vocabulary, fantasy and sociable and other competencies. I realized the integration among subjects.